

Saturs

Ievadvārdi.....	15
No zinātniskā redaktora priekšvārda grāmatas pirmajam izdevumam	17
Zinātniskā redaktora priekšvārds otrajam izdevumam	20
Izmantotie saīsinājumi	22
IEVADS EIROPAS SAVIENĪBAS INSTITUCIONĀLAJĀS TIESĪBĀS	25
Eiropas Savienības institucionālās tiesības – I daļa	25
Eiropas Savienības tiesību dinamika un starpdisciplinārie elementi	25
Tiesību loma Eiropas integrācijas procesā	27
1. § EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBAS.....	31
I. Eiropas tiesības – jēdziens un nozīme	31
II. Eiropas Savienības tiesības	31
2. § EIROPAS SAVIENĪBAS VĒSTURE UN ATTĪSTĪBA.....	33
I. Eiropas jēdziens un mēģinājumi apvienot Eiropu	33
1. Eiropas jēdziens	33
2. Eiropas apvienošanas agrākie mēģinājumi	36
II. Otrais pasaules karš un tā ietekme uz Eiropas integrācijas procesu.....	38
III. Šūmana deklarācija un pirmo Eiropas Kopienas dibināšanas līgumi.....	40
1. Šūmana deklarācija.....	40
2. Eiropas Ogļu un tērauda kopienas dibināšanas līgums	41
3. Eiropas Ekonomikas kopienas un Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgumi	42
IV. No Kopienām līdz Savienībai: paplašināšanās un integrācijas padziļināšanās	44
1. 20. gs. 60-tie gadi	44
2. 20. gs. 70-tie gadi	46

3.	20. gs. 80-tie gadi	47
4.	20. gs. 90-tie gadi	48
5.	21. gs. sākums	51
V.	Citas Eiropas integrācijas formas	54
1.	Eiropas Brīvās tirdzniecības apvienība un Eiropas Ekonomiskā zona	54
2.	Eiropas Padome	56
3.	Eiropas Drošības un sadarbības organizācija	57
4.	Reģionālā integrācija Eiropā	58
4.1.	Beniluksa Ekonomiskā savienība	58
4.2.	Baltijas Asambleja un Baltijas Ministru Padome	59
VI.	Eiropas un Eiropas Savienības nākotne	59
3. §	EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU PAMATI	65
I.	Integrācijas teorētiskie pamati	65
1.	Integrācijas teorijas	65
1.1.	Ideālistiskās teorijas	65
1.2.	Reālisms	66
1.3.	Institucionālisms (funkcionālisms)	67
2.	Ekonomiskā integrācija	68
2.1.	Ekonomiskās integrācijas teorijas	68
2.2.	Starptautiskās tirdzniecības šķēršļi	73
2.3.	Ekonomiskās integrācijas pakāpes	75
II.	Eiropas Savienības koncepts un arhitektūra	80
1.	Eiropas Savienības juridiskā daba	80
1.1.	Juridiskas personas un starptautisko tiesību subjekta statuss	81
1.2.	Starptautiska organizācija vai <i>sui generis</i>	82
2.	Tempļa konstrukcija	85
3.	Eiropas Savienības vērtības un mērķi	86
3.1.	Eiropas Savienības vērtības	86
3.2.	Eiropas Savienības mērķi	87
III.	Eiropas Savienības darbības principi	88
1.	"Princips" Eiropas Savienības tiesību kontekstā	88
2.	Kompetences piešķiršanas princips	89
2.1.	Kompetences veidi	90
2.2.	Kompetences atvasināšana no Līguma mērķiem	93

2.3. Kompetences robežas	94
3. Subsidiaritātes princips	94
4. Proporcionalitātes princips	96
5. Lojalitātes princips	98
6. Solidaritātes princips	99
IV. Supranacionālisms	100
1. Organizācijas supranacionālisms lēmumu pieņemšanā	100
2. Eiropas Savienības tiesību supranacionālisms	101
2.1. Costa/E.N.E.L.	102
2.2. Eiropas Savienības tiesību supranacionālisma izpaušmes	104
3. Dalībvalstu attieksme pret supranacionālismu	107
3.1. Vācijas attieksme pret supranacionālismu	107
3.2. Tiltā teorija jeb <i>Brückentheorie</i>	113
3.3. Eiropas Savienības tiesību piemērošanas priekšroka Latvijā	115
V. Eiropas Savienības tiesību iedarbības telpa un laiks	118
1. Eiropas Savienības tiesību iedarbības telpa	118
1.1. Dalībvalstis un to teritorijas	118
1.2. Izmaiņas iedarbības telpā	119
1.3. Ekstrateritoriālā Eiropas Savienības tiesību iedarbība	119
2. Eiropas Savienības tiesību iedarbības laiks	120
VI. Iestāšanās un izstāšanās no Eiropas Savienības	120
1. Iestāšanās Eiropas Savienībā	120
1.1. Valsts piederība Eiropai	120
1.2. Kopenhāģenas kritēriji	121
1.3. Pievienošanās Eiropas Savienībai process	123
1.4. Potenciālā Eiropas Savienības paplašināšanās	124
2. Dalības Eiropas Savienībā pārtraukšana	126
2.1. Izstāšanās no Eiropas Savienības	126
2.2. Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības	127
2.3. Izslēgšana no Eiropas Savienības	132
3. Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā	132
3.1. Satversmes regulējums pirms pievienošanās	133
3.2. Satversmes pieskaņošana dalībai Eiropas Savienībā	133
3.3. Iestāšanās procedūras atbilstībai Satversmei	134

3.4. Suverenitātes jautājums	136
4. § EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀDES	139
I. Ievads.....	139
II. Eiropas Savienības galvenās iestādes	141
1. Eiropas Parlaments	141
1.1. Sastāvs	143
1.2. Eiropas Parlamenta organizācija	147
1.3. Funkcijas	148
1.4. Lēmumu pieņemšana	152
2. Eiropadome	153
2.1. Sastāvs un organizācija	154
2.2. Funkcijas	155
2.3. Lēmumu pieņemšana	157
3. Padome	158
3.1. Sastāvs un organizācija	158
3.2. Funkcijas	162
3.3. Lēmumu pieņemšana	164
4. Komisija	166
4.1. Sastāvs un organizācija	167
4.2. Funkcijas	172
4.3. Lēmumu pieņemšana	175
4.4. Eiropas Savienības Augstais pārstāvis	176
5. Eiropas Savienības Tiesa	178
5.1. Eiropas Savienības Tiesas sastāvs un organizācija	179
5.2. Funkcijas	181
5.3. Lēmumu pieņemšana	182
6. Eiropas Centrālā banka	182
6.1. Sastāvs un organizācija	183
6.2. Funkcijas	184
6.3. Lēmumu pieņemšana	185
7. Revīzijas palāta	185
7.1. Sastāvs un organizācija	185
7.2. Funkcijas	186
III. Citas iestādes	187
1. Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	187
1.1. Funkcijas	187

1.2. Sastāvs, organizācija un lēmumu pieņemšana	188
2. Reģionu komiteja.....	189
2.1. Funkcijas	189
2.2. Sastāvs, organizācija un lēmumu pieņemšana	190
5. § LIKUMDOŠANA EIROPAS SAVIENĪBĀ	193
I. Tiesību aktu izdošanas procedūra	193
1. Leģislatīvo aktu izdošana.....	194
1.1. Likumdošanas iniciatīva.....	194
1.2. Parastā likumdošanas procedūra.....	196
1.3. Īpašās likumdošanas procedūras.....	197
1.4. Deleģēto aktu un īstenošanas aktu pieņemšana	199
II. Legitimitātes jautājums	200
1. Demokrātijas deficīts Eiropas Savienībā	201
2. Demokrātijas elementi.....	205
3. Latvijas Satversmes tiesas viedoklis par demokrātiju.....	206
3.1. Kompetenču nodošana	206
3.2. Demokrātijas prasības	207
4. Vācijas konstitucionālās tiesas nostāja.....	208
4.1. Kompetenču nodošana	208
4.2. BVerfG Eiropas Parlamenta vērtējums	209
6. § EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU AVOTI.....	211
I. Primārie tiesību akti	213
1. Dībināšanas līgumi	213
1.1. Līgumu jēdziens.....	214
1.2. Līgumu tiešā piemērojamība un tiešā iedarbība	215
2. Līgumiem pievienotie protokoli un deklarācijas	218
2.1. Protokolu un deklarāciju jēdziens.....	218
2.2. Protokolu un deklarāciju tiešā piemērojamība un tiešā iedarbība	219
3. Eiropas Savienības Pamattiesību harta.....	219
3.1. Hartas jēdziens.....	220
3.2. Hartas tiešā piemērojamība un tiešā iedarbība.....	220
4. Nerakstītās primārās tiesības	221
4.1. Vispārējie tiesību principi	222
4.2. Eiropas Savienības paražu tiesības	223

II. Sekundārie tiesību akti	223
1. Regulas	226
1.1. Regulas jēdziens	226
1.2. Regulu tiešā piemērojamība un tiešā iedarbība	227
2. Direktīvas	228
2.1. Direktīvas jēdziens	228
2.2. Direktīvu tiešā piemērojamība un tiešā iedarbība?	230
2.3. Direktīvu tiešā piemērojamība?	231
2.4. Direktīvu tiešā iedarbība	231
3. Lēmumi	249
3.1. Lēmuma jēdziens	249
3.2. Lēmumu tiešā piemērojamība un tiešā iedarbība	250
4. Ieteikumi un atzinumi	251
4.1. Ieteikuma un atzinuma jēdzieni	251
4.2. Ieteikumu un atzinumu tiešā piemērojamība un tiešā iedarbība	252
III. Terciārie tiesību akti	253
1. Deleģētie tiesību akti	253
2. Īstenošanas tiesību akti	254
IV. Starptautiskās publiskās tiesības Eiropas Savienības tiesību sistēmā	256
1. Starptautiskās paražu tiesības	256
2. Starptautiskie līgumi	257
2.1. Eiropas Savienības noslēgtie starptautiskie līgumi	258
2.2. Dalībvalstu noslēgtie starptautiskie līgumi	259
2.3. Jauktie nolīgumi	259
2.4. Apvienoto Nāciju Organizācijas aktu un Eiropas Savienības tiesību mijiedarbība	260
3. Tiešā piemērojamība un tiešā iedarbība	262
V. Tabulas veida pārskats par Eiropas Savienības tiesību avotiem	264

7. §	EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU ĪSTENOŠANA	267
I.	Ievads	267
II.	Eiropas Savienības veiktā Eiropas Savienības tiesību īstenošana	268
	1. Komisijas darbība Eiropas Savienības tiesību īstenošanā saistībā ar konkurences noteikumiem, kas attiecas uz uzņēmumiem.....	269
	1.1. Komisijas tiesības pieprasīt informāciju	270
	1.2. Komisijas pilnvaras uzņēmumu pārbaudēs uz vietas	270
	1.3. Komisijas pilnvaras pēc pārkāpuma konstatēšanas	272
	2. Komisijas darbība Eiropas Savienības tiesību īstenošanā valsts atbalsta sniegšanas uzraudzības jomā	273
III.	Dalībvalstu veiktā Eiropas Savienības tiesību īstenošana	274
	1. Nacionālās procesuālās autonomijas princips.....	274
	2. Ekvivalences, efektivitātes un sadarbības principi.....	275
	3. Dalībvalsts iestāžu veiktā Eiropas Savienības tiesību īstenošana	277
	4. Dalībvalstu tiesu veiktā Eiropas Savienības tiesību īstenošana	279
8. §	PRASĪBAS EIROPAS SAVIENĪBAS TIESU INSTITŪCIJĀS	283
I.	Ievads	283
II.	Eiropas Savienības tiesību interpretācija	283
III.	Prejudiciālo nolēmumu procedūra	286
	1. Prejudiciālo nolēmumu procedūras pamati.....	286
	1.1. Prejudiciālie nolēmumi kā sadarbība starp dalībvalstu tiesām un Eiropas Savienības Tiesu.....	286
	1.2. Prejudiciālie nolēmumi kā Eiropas Savienības tiesību vienveidīgas piemērošanas garants.....	288
	1.3. Vispārējās tiesas iespējas sniegt prejudiciālos nolēmumus	291
	2. Prejudiciālā nolēmuma lūguma priekšmets	292
	3. Dalībvalstu tiesas, kuras ir tiesīgas lūgt prejudiciālo nolēmumu.....	294
	3.1. Jēdziena "dalībvalsts tiesa" vispārīgie kritēriji	295

3.2. Jēdziena "dalībvalsts tiesa" piemēri Eiropas Savienības Tiesas praksē.....	297
3.3. Konstitucionālās tiesas kā "dalībvalstu tiesas"	299
4. Tiesības un pienākums vērsties Eiropas Savienības Tiesā	301
4.1. Pamatprincipi attiecībā uz tiesībām un pienākumu vērsties Eiropas Savienības Tiesā.....	301
4.2. "Tiesas, kuras nolēmumus nevar pārsūdzēt" jēdziens.....	302
4.3. Pienākuma vērsties Eiropas Savienības Tiesā izņēmumi.....	303
5. Prejudiciālā nolēmuma sekas.....	305
6. Prejudiciālo nolēmumu lūgumi Latvijas tiesās.....	307
IV. Prasības pret dalībvalstīm par Eiropas Savienības tiesību pārkāpumiem	309
1. Pirmstiesas administratīvā procedūra.....	311
2. Pirmstiesas administratīvās procedūras noslēgums un tiesvedība Eiropas Savienības Tiesā.....	312
3. Komisijas tiesības piemērot finansiālas sankcijas.....	313
4. Eiropas Savienības Tiesas sprieduma neizpilde	314
5. Priekšrocības un trūkumi	316
6. Pārkāpuma procedūra pēc dalībvalsts pieteikuma.....	317
7. Komisijas ātrās reaģēšanas tīkls (SOLVIT).....	318
V. Prasības pret Eiropas Savienības institūciju izdotajiem aktiem	319
1. Vispārīgi noteikumi attiecībā uz Eiropas Savienības institūciju aktu apstrīdēšanu.....	319
1.1. Apstrīdamo tiesību aktu loks	319
1.2. Apstrīdēšanas pamati.....	320
1.3. Prasības celšanas termiņš	321
1.4. Subjekti, kas var celt prasību	321
2. Īpaši apstrīdēšanas priekšnoteikumi fiziskām un juridiskām personām	322
2.1. Tiesību akts, kas skar tieši un individuāli	322
2.2. Reglamentējošs akts, kas skar tieši, bet nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem	325
VI. Prasības pret Eiropas Savienības institūciju bezdarbību	326
VII. Prasības par zaudējumu atlīdzību pret Eiropas Savienības institūcijām	327

VIII. Atziniumi par Eiropas Savienības starptautiskajiem līgumiem	327
IX. Strīdi starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem	328
X. Citas prasības	329
9. § EIROPAS SAVIENĪBAS UN DALĪBVALSTU ATBILDĪBA	331
I. Ievads	331
II. Eiropas Savienības atbildība	331
1. Eiropas Savienības līgumiskā atbildība.....	332
2. Eiropas Savienības ārpuslīgumiskā atbildība.....	332
2.1. Eiropas Savienības institūciju vai tās amatpersonu rīcība.....	332
2.2. Rīcības prettiesiskums.....	333
2.3. Pietiekami būtisks tiesību normas, kas piešķir indivīdam tiesības, pārkāpums.....	334
2.4. Kaitējums.....	334
2.5. Cēloniskais sakars.....	334
2.6. Tiesiskās sekas.....	335
2.7. Darbinieku atbildība.....	335
III. Dalībvalstu atbildība	335
1. Valsts atbildības principa attīstība Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā.....	336
1.1. Valsts atbildības principa iedibināšana – <i>Francovich</i> lieta.....	336
1.2. Valsts atbildības principa konkretizēšana – <i>Brasserie/Factortame</i> lieta.....	339
2. Valsts atbildības priekšnoteikumi.....	341
2.1. Subjekts, kas izraisa tiesību aizskārumu.....	341
2.2. Tiesības, kuru pārkāpums izraisa atbildību.....	342
2.3. Tiesību pārkāpuma būtiskums.....	343
2.4. Cēloņsakarība.....	345
3. Problēmas, kas saistītas ar valsts atbildības īstenošanu: atbildība par likumdevēja un tiesu varas pārkāpumiem.....	345
3.1. Likumdevēja atbildība.....	345
3.2. Valsts atbildības par tiesu varas pārkāpumiem iedibināšana.....	345

3.3. Valsts atbildības par tiesu varas pārkāpumiem ierobežošana.....	347
3.4. Valsts atbildības par tiesu varas pārkāpumiem kritēriji un praktiskās īstenošanas problēmas	348
4. Valsts atbildības realizēšanas praktiskā puse.....	350
4.1. Valsts atbildības realizēšanas principi.....	350
4.2. Valsts atbildības mehānisma efektivitāte	351
5. Valsts atbildības principa īstenošana Latvijā.....	352
5.1. Valsts atbildības principa īstenošana administratīvajā procesā.....	352
5.2. Valsts atbildības principa īstenošana civilprocesā.....	354
10. § EIROPAS SAVIENĪBAS BUDŽETA TIESĪBAS	357
I. Ievads.....	357
II. Budžeta ieņēmumi	358
1. Eiropas Savienības pašas resursu princips.....	358
1.1. Pašas resursu ideja un tās attīstība	358
1.2. Ieņēmumu no pašas resursiem veidi.....	359
1.3. Izņēmumi no ieņēmumu noteikšanas	361
III. Budžeta pieņemšanas procedūra	362
1. Budžeta principi.....	362
2. Budžeta ieņēmumu un izdevumu plānošana.....	363
3. Budžeta izstrāde un pieņemšana.....	365
3.1. Daudzgažu budžeta pieņemšana.....	365
3.2. Gada budžeta pieņemšana	366
IV. Budžeta īstenošana un tās kontrole	367
1. Budžeta izpilde	368
2. Budžeta īstenošanas iekšējā un ārējā kontrole.....	368
3. Budžeta izpildes politiskā kontrole	369
4. Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF)	369
Summary of the book.....	371

Jedzīnu alfabētiskais rādītājs	373
Izmantoto avotu saraksts	383
1. Literatūra	383
2. Tiesību akti	396
3. Judikatūra un tiesu prakse	403

Ievadvārdi

Egils Levits

Latvijas Valsts prezidents,
ilggadējs Eiropas Savienības Tiesas tiesnesis,
Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesis

Eiropas Savienība ir balstīta uz kopīgu vērtību kopumu, tostarp pamattiesībām, demokrātiju, vienlīdzību, solidaritāti, tiesiskumu, likumu varu un uzticēšanos starp Eiropas Savienības dalībvalstīm. Šīs vērtības ir arī mūsu sabiedrības un kopējās identitātes pamats.

Pēdējā laika notikumi liecina, ka Eiropas Savienība saskaras ar fundamentālām pārmaiņām un izaicinājumiem.

Viedokļi par notiekošo Eiropas Savienībā starp tās dalībvalstīm un iedzīvotājiem atšķiras. Taču Eiropas kopiena ir nepieciešama, un dalībvalstīm jāuzņem pareizais vektors un kopīgi jāsekmē, lai Eiropa būtu kā savienība. Tikai stipra un vienota Eiropas kopiena spēs pārvarēt globālus laikmeta izaicinājumus.

Latvija sevi apzinās kā pilnvērtīgu starptautiskās kopienas dalībnieci un aktīvu Eiropas Savienības dalībvalsti. Īpaši būtiski tas ir Eiropas Savienības ietvaros, kur mums vislabāk varētu būt zināms nacionālo tiesu dialogs ar Eiropas Savienības Tiesu.

Latvijas tiesu uzdotie prejudiciālie jautājumi veido labu dialogu ar Eiropas Savienības Tiesu. Tāpat nozīmīga ir Satversmes tiesas iesaistīšanās dialogā ar Eiropas Savienības Tiesu, jau vairākas reizes vērsoties tajā ar prejudiciālu jautājumu.

Kopumā Latvija, kopš iestājusies Eiropas Savienībā, šajā laikā uzdevusi 70 prejudiciālos jautājumus. Eiropas Savienības Tiesā jau ir zināms priekšstats par to, kādus jautājumus uzdod Latvija. Un Eiropas Savienības Tiesā ir izveidojies priekšstats – ja jautājums nāk no Latvijas, tad tas ir nopietni.

Latvijas tiesu uzdotie jautājumi visbiežāk tiek nodoti Lielajai Palātai, jo tie patiešām ir nozīmīgi jautājumi.

Pamanītās problēmas un laikus uzdotie prejudiciālie jautājumi ļauj ne vien taisnīgi atrisināt konkrēto lietu, bet dod ieguldījumu Eiropas Savienības tiesību attīstībā. Tas ir konkrēts piemērs, kādā veidā Latvijas tiesas var iesaistīties pārnacionālā dialogā, kas uzlabo un attīsta Eiropas Savienības tiesības.

Šī grāmata jau ir avancēta salīdzinājumā ar pirmo izdevumu. Tas liecina par to, ka Eiropas Savienības tiesības ir kļuvušas latviešu lasītājam tuvas. Šodien latviešu lasītājs vēlas jau padziļināti iepazīties un meklēt izpratni par jautājumiem, kas laika gaitā Eiropas Savienībā ir attīstījušies un ieviesuši jaunas korekcijas Eiropas kopienas pamatdarbības principos, uz ko šī grāmata spēs sniegt atbildes.

No zinātniskā redaktora priekšvārda grāmatas pirmajam izdevumam

ES tiesībām ir arvien lielāka nozīme un ietekme uz tiesību jaunradi un valsts pārvaldi ES dalībvalstīs. Konkrēti attiecībā uz tiesību jaunradi daži – to vidū bijušais Vācijas Federatīvās Republikas prezidents un bijušais Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājs Romans Hercogs (*Roman Herzog*) – pat apgalvo, ka vairāk nekā 80 procentiem nacionālo tiesību aktu pieņemšanas pamatojums ir nevis citi nacionālo tiesību akti, bet Briseles prasības.¹ Lai gan šāds skaitlis šķiet krietni pārspīlēts, mītam par "80 procentiem" ir zināms pamats, ievērojot arvien pieaugošo ES tiesību nozīmi, ko turklāt apstiprina arī fakts, ka daudzi Eiropas mēroga uzņēmēji un lobisti tā vietā, lai savu interešu virzīšanai censtos ietekmēt dalībvalstu valdības, fokusējas uz Briseli.

Tā kā tikai 6 no visām 28 ES dalībvalstīm ir bijusi iespēja "pieaugt" vienlaikus ar Eiropas Kopienu un vēlāk ar ES tiesību attīstību vairāk nekā 60 gadu garumā, jaunākām dalībvalstīm – īpaši tām, kuras ES pievienojās tikai 2004. gadā, to skaitā arī Latvijai, vai vēl vēlāk – nav bijusi iespēja aktīvi piedalīties Eiropas Kopienu un ES tiesību attīstīšanā pirmo 50 gadu laikā. Taču vēlme pievienoties ES no potenciālajām dalībvalstīm prasa arvien apjomīgākus centienus, lai izpildītu Kopenhāģenas kritērijus. Tā sauktā ES *acquis communautaire* pārņemšana Latvijai nozīmēja 50 gadu gaitā radīto tiesību iekļaušanu savā tiesību sistēmā, kas cita starpā izpaudās aptuveni 80 000 lappušu iztulkošanā latviešu valodā, kas savukārt atbilst dokumentu kaudzei 8 metru augstumā. Pieņēmusi un īstenojusi šo izaicinājumu nu jau kādu laiku iepriekš, Latvija ir pārvarējusi vēl vairākus šķēršļus pēdējos gados un pašlaik ir kļuvusi par eurozonas locekli. Tādējādi, no vienas puses, varētu apgalvot, ka līdz ar to uz Latviju vairs nevar attiecināt "jaunas" dalībvalsts statusu, ko vēl vairāk apliecina fakts, ka Latvija būs Eiropas Savienības Padomes prezidējošā valsts 2015. gada pirmajā pusē.

---

¹ Sk., piemēram, *Herzog R., Gerken L. Die Europäische Union gefährdet die parlamentarische Demokratie in Europa. Welt am Sonntag 14.01.2007.*, pieejams: http://www.cep.eu/fileadmin/user_upload/Pressemappe/CEP_in_den_Medien/Herzog_Gerken_2/Ein_Beitrag_zur_EU-Verfassung_Gerken_-_Herzog.pdf.

Tomēr, no otras puses, ja šāds apgalvojums tiek izteikts, būtu arī jāpieņem, ka Latvija bez sarežģījumiem tiek galā ar ES tiesībām. Proti, ka tā ne vien māk izmantot tiesības un līdzdarboties to attīstīšanā, bet arī ka tā izpilda savus pienākumus un spēj piemērot šīs tiesības par spīti to sarežģītībai. Attiecībā uz ES tiesību pārkāpumiem statistika liecina, ka Latvija ir viena no "labākajām" dalībvalstīm ar tikai 20 pārkāpumu procedūrām 2012. gada beigās.² Tomēr, neskatoties uz šo pozitīvo rādītāju, var pieņemt, ka kopumā mazākām dalībvalstīm ar mazākiem cilvēkresursiem un finanšu resursiem tas ir pamatīgs izaicinājums labākajā veidā (arī dalībvalstij pašai sev) izpildīt visus dalības ES noteikumus un pastāvīgi izglītot savus ierēdņus ES tiesību jautājumos, lai ES tiesības tiktu piemērotas atbilstoši ES standartiem.

Ievērojot iepriekš minēto, par būtisku trūkumu uzskatāms tas, ka lasītājiem latviešu valodā – īpaši studentiem un ierēdņiem – līdz pat šim nav bijis iespējams latviešu valodā vienkopus vienā grāmatā apgūt ES tiesības, kādas tās ir spēkā kopš Lisabonas līguma spēkā stāšanās 2009. gada decembrī. Šī grāmata par ES institucionālajām tiesībām ir paredzēta kā pirmais solis (kuram vēlāk sekos otrs solis, proti, grāmatas otrā daļa par ES materiālajām tiesībām), lai sniegtu iespēju lasītājiem latviešu valodā labāk izprast sarežģīto, bet ļoti svarīgo ES tiesību jomu.

Iepriekšminētais konteksts man kā Vācijas Akadēmiskā apmaiņas dienesta (*DAAD, Deutscher Akademischer Austauschdienst*) asociētajam viesprofesoram Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē bija lieliska iespēja nākt klajā ar piedāvājumu īstenot šo projektu un, strādājot kopā ar pārējiem autoriem, uzrakstīt šo grāmatu mazāk nekā divu gadu laikā. Šajā ziņā es vēlos izcelt vairāku personu un institūciju līdzdalību un atbalstu. Vispirms es vēlos uzsvērt efektīvo komandas darbu ar autoriem, kuri strādāja ļoti disciplinēti un pret šo projektu izturējās ar lielu nopietnību. Šīs grāmatas rakstīšanas laikā vairums pārējo autoru – Viija Kalniņa, Kristīne Markus, Aleksandrs Potaičuks un Ģirts Strazdiņš, izņemot Dr. iur. Arni Buku un Mg. iur. Kasparu Gailīti – vēl bija Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes maģistrantūras studenti, tomēr viņi tik un tā uzņēmās ievērojamu darba apjomu, lai šī grāmata ieraudzītu dienasgaismu. Neskatoties uz autoru relatīvi lielo skaitu, jau no paša sākuma bija mērķis panākt viendabīgu rezultātu attiecībā uz grāmatas valodas stilu un saturu, kas, cieši sadarbojoties autoriem un lielu darbu ieguldot grāmatas zinātniskajiem redaktoriem

² Eiropas Komisijas ziņojums: 30. pārskats par ES tiesību aktu piemērošanas pārraudzību (2012. gads). COM 2013 (726), galīgā redakcija.

Arnim Bukam, Kasparam Gailītim un Ģirtam Strazdiņam, lielos vilcienos arī ir panākts. Pie katras nodaļas norādīts tā autora vai autoru vārdi, kuri pamatā bija atbildīgi par konkrētās nodaļas saturu.

Vienlaikus vēlos atzīmēt, ka šī grāmata savā ziņā ir turpinājums mana priekšteča šeit, Latvijas Universitātē, profesora Dr. Tomasa Šmica (*Thomas Schmitz*) paveiktajam darbam. Viņa izveidotās shēmas, kas šajā grāmatā daļēji pārņemtas no viņa grāmatas "Kāzusi un mācību materiāli Eiropas Savienības tiesībās",³ ir lielisks palīgs daudzo dažādo ES tiesību tēmu strukturēšanai un rezumēšanai.

Šīs grāmatas tapšanas projekta finansējums ir grants no Baltijas-Vācijas Augstskolu biroja (*Baltisch-Deutsches Hochschulkontor*), kurš pastāvīgi atbalsta akadēmiskās aktivitātes Baltijas valstīs. Grāmatu atbalstīja arī Vācijas Federālās Republikas vēstniecība Latvijā, tostarp organizējot semināru par šīs grāmatas koncepciju. Savukārt Latvijas Universitāte nodrošināja vajadzīgo infrastruktūru mūsu darbam. Visbeidzot VAS "Tiesu namu aģentūra" izrādīja lielu sapratni un pretimnākšanu grāmatas manuskripta nodošanas procesā, kā arī nodrošināja raitu grāmatas izdošanu. Mēs pateicamies šīm institūcijām un to atbildīgajām personām par viņu atbalstu.

Zinātniska satura grāmatas nekad nevar tikt uzskatītas par pilnībā pabeigtām, un tās drīzāk veido izejmateriālu jaunam izdevumam. Arī šī grāmata nav izņēmums. Mēs pārskatīsim un papildināsim šo pirmo daļu, tostarp strādājot pie grāmatas otrās daļas, ar tālāku ieceri abas daļas apvienot vienā, pārstrādātajā otrajā izdevumā. Šajā nolūkā tiek laipni gaidīti jebkādi ieteikumi, komentāri un kritika, kuru lūdzu adresēt: Dr. Christoph Schewe, Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedra, Raiņa bulvāris 19, 259. kab., Rīga, LV-1586 vai schewe@lu.lv.

Christoph Schewe
(**Kristofs Ševe**)

---

³ *Schmitz T.* Kāzusi un mācību materiāli Eiropas Savienības tiesībās. Tulkojuma zinātniskie redaktori K. Gailītis un L. Ziediņa. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010.

Zinātniskā redaktora priekšvārds otrajam izdevumam

Kopš grāmatas "Eiropas Savienības tiesības. I daļa. Institucionālās tiesības" iznākšanas ir pagājuši pieci gadi, kuru laikā izdots arī apjomīgākais grāmatas turpinājums "Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības". Ievērojot to, ka šī pirmā grāmata visnotaļ ātri izzuda no grāmatveikalu plauktiem, tās autoriem ir prieks, ka tā ir modinājusi lasītāju interesi Latvijā. Tādēļ, ņemot vērā šo veiksmīgo pieredzi, visas pirmās grāmatas tapšanā iesaistītās puses – gan autori, gan izdevējs – piekrita sagatavot šīs pirmās grāmatas pārstrādātu izdevumu, tajā aktualizējot notikumus šo gadu laikā Eiropas Savienībā un attiecīgās izmaiņas Eiropas Savienības tiesībās. Tāpat kā iepriekš, 2014. gadā, esmu patiesi sajūsmināts un vēlos uzteikt pārējo grāmatas autoru – Arņa Bukas, Kaspara Gailiša, Vijas Kalniņas, Kristīnes Markus, Aleksandra Potaičuka un Ģirta Strazdiņa – entuziasmu un darbaspējas, kā arī izdevēja VAS "Tiesu namu aģentūra" profesionalitāti un sapratni.

Šajā pārstrādātajā izdevumā ir bijušas nepieciešamas vairākas izmaiņas. Vislielāko izmaiņu pamatā ir 2016. gadā Apvienotajā Karalistē notikušais referendums, kurā tās pavalstnieki lēma par šīs karaļvalsts izstāšanos no Eiropas Savienības, un tam sekojošās smagās sarunas starp Apvienoto Karalisti un Eiropas Savienību, meklējot kopīgu tālākās sadarbības formu – process, ko šodien pazīstam ar nosaukumu "Brexit". Šā procesa ilgums vairāk nekā trīs gadu garumā, tā arī joprojām nespējot rast abpusēji pieņemamu risinājumu, spilgti parāda, cik sarežģīta ir arvien ciešākās Eiropas integrācijas saišu saraušana pēc, šajā gadījumā, 46 gadu "kopdzīves". *Brexit* process ir bijis par pamatu izmaiņām ne tikai darba 3. nodaļā, kurā cita starpā tiek aplūkota izstāšanās no Eiropas Savienības, bet arī citās, kurās apskatīta Eiropas Savienības iestāžu uzbūve un sastāvs, lēmumu pieņemšanas process Eiropas Savienībā, Eiropas Savienības budžeta veidošanās u.c. Ne saistībā ar šo izdevumu, taču tāpat ir skaidrs, ka vēl ievērojamāku ietekmi *Brexit* visdrīzāk atstās uz tādiem Eiropas Savienības materiālo tiesību fundamentiem kā iekšējais tirgus un Eiropas Savienības pilsonība.

Tikmēr citas izmaiņas šajā pārstrādātajā izdevumā ir ieviestas uz patīkamāka fona, jo Latviju – jo īpaši pēc veiksmīgi aizvadītās Eiropas Savienības

Padomes prezidentūras 2015. gadā – tagad jau pilntiesīgi var uzskatīt par ilggadēju Eiropas Savienības un eurozonas dalībvalsti. Taču arī šos Latvijas panākumus, kas ir radījuši pamatu tās vadošai lomai ES vairākos jautājumos un Latvijas pārstāvju vadošiem amatiem Eiropas Savienības iestādēs, ir pavadījuši zināmi zaudējumi strīdos par Eiropas Savienības tiesību piemērošanu, no kuriem zināmākais ir lieta saistībā ar Latvijas Bankas prezidentu Ilmāru Rimšēviču.

Kopumā šajā pārstrādātajā izdevumā ir ne vien pārskatīts un atjaunināts iepriekšējais izdevums, bet arī – kur tas bijis iespējams – mēģināts šai grāmatai par Eiropas Savienības institucionālajām tiesībām piešķirt vairāk "Latvijas perspektīvas".

Christoph Schewe
(Kristofs Ševe)